

GRID

Intern faglig debat på Kunstakademiets Arkitektskole, Afd 6

Einig zu sein ist göttlich und gut; woher ist die Sucht denn
Unter den Menschen, daß nur Eines und Einer nur sei?
HÖLDERLIN

N° 34 September 2000

Frankfurt - Rotterdam -Tokyo

Vi har at gøre med tre byer der alle er grundlagt som klassiske byer - ja, uden tvivl allerede som præhistoriske bopladser, beliggende ved hver sin flod: *Main*, *Rotte* og *Sumida* - men som er trådt ind i moderniteten, eller snarere: er trådt ud af den tidlige kapitalismes grå masse af købstæder, i kraft af den samme verdenshistoriske katastrofe, nemlig 2 verdenskrig: Rotterdam blev præventivt terrorbombet ved den tyske besættelse i 1940 og næsten udsløjet; Frankfurt og Tokyo fik sin rigelige del af de allieredes svar på axemagternes 'totale krig', en strategi der systematisk satsede på at smadre infrastrukturen i de to krigsgale lande. Ud af denne totale rydning fremstod da de byer som vi kender i dag: mere eller mindre grotesk overspillede versioner af modernitetens program for teknisk og økonomisk rationalitet.

FRANKFURT (50° 7' n br, 8° 40' ø l). Det er ikke Tokyo der er den gamle kejserby, men derimod Frankfurt. I 800-814 sæde for Karl den Store, og i de næste tusind år politisk centrum for Mitteleuropa, kejserligt privilegeret fristad fra 1372 og frem til Napoleonskrigene. Centrum også for den tyske reformation, og fra 1815 til det preussiske gennembrud i 1866 uofficiel hovedstad for den tyske føderalisme, der ad lange og smertefulde omveje førte frem til den tyske enhed som i dag forhåbentlig omsider har fundet sit leje. Efter Krigen finansielt tyngdepunkt for den tyske økonomis *Wirtschaftswunder*, og fra 1993 sæde for den Europæiske Unionsbank.

Stikord fra Frankfurt: *fordobling*. Kontrasten mellem den middelalderlige *Altstadt* og den højmoderne *Neustadt*, mellem købmandsgårde i bindingsværk og storbanker i glas. Fordobling er et begreb for hvad der sker i den bymæssige formdannelse største skala, styret af kræfter (ofte voldsomt destruktive) der går ud over enhver form for kommunal eller sågar statslig planlægning.

ROTTERDAM (51° 56 n br, 4° 30 ø l). Købstad fra 1328, med direkte adgang til Rhinen og dens bifloder, og samtidig tæt ved Atlanten. Ikke noget politisk eller religiøst centrum, men - som hele den europæiske Atlanterhavskyst - pragmatisk, med vide horisonter, 'vindskibelig' som det hed på dansk før Danmark blev tvunget tilbage til at leve af svineavl alene, og endnu lå så tæt på Holland at vi udvexlede sprog og indvandrere. Fremsynet nok til allerede i 1866 at iværksætte anlægget af en større

kanal til Nordsøen (åbnet i 1872). I 1960'erne anlæg af satellithavnebyen Europoort.

Stikord fra Rotterdam: *strøm*. Strøm af vand, varer, penge, sprog, kunst... Den fysiske basstemme til en symfoni der har *no limits* som loft. Hvor skibe kan være større end huse - indtil husene lærer at blive så store, og så flydende, som skibe...

TOKYO (35° 45 n br, 139° 45 ø l). En *latecomer* i dette selskab. Næppe mere end en fiskerlandsby, før de feudale *shogun*'er i 1457 opfører en fæstning, der i de følgende århundreder bliver centrum for den krigeriske adels modspil til kejsermagten i Kyoto. På det tidspunkt hedder byen endnu:

江戸

Lær lige tegnet
for dør (udtales
do, to eller *ko*):

戸

dvs *Edo* - 'Døren til Bugten'. Omslaget indtræffer i 1868, da den nysindsatte kejser *Meiji* rykker residensen til Edo, og giver den det nye navn *Tôkyô*:

東京

dvs 'Den Østlige Hovedstad'. Kejser *Meiji*, der således afslutter den feudale epoke og grundlægger Japan (日本 : 'Solens Udspring') som moderne nationalstat (med hvad deraf følger, på godt og unægtelig også ondt), har den dag i dag en betydningsfuld helligdom i Tokyo.

Stikord fra Tokyo: *åbning* (戸). Åbningen mod Bugten, men åbning også mod horisont og fremtid. Den 'gestus' at sætte en ramme for et rige eller en verden.

De tre stikord - *fordobling*, *strøm* og *åbning* - skal ikke forstås som særlige karakteristiker af de tre byer hver for sig, men tværtimod som helt forskellige, men ikke desto mindre samvirkende, aspekter af den moderne bydannelse, og dermed som træk vi kan finde i alle tre. At anlægge en kanal, involverer således alle tre aspekter: en fordobling (den ene bred over for den anden - der lynhurtigt bliver til den ene bydel over for den anden), en strøm (hvorom ingen kan vide hvad den fører med sig), og en åbning (mod havet, himlen, baglandet, det ukendte...). Omvendt er Frankfurts valutakonversioner eller det store jordskælv i Tokyo i 1923, lige så meget eksempler på hvad 'strømmen' gør ved den moderne by.

kno